

Een vondst van *Orchis sancta* op Kreta

Marijke en Jean Claessens

Summary

At the end of April 2000, an important population of *Orchis sancta* was found on Crete. Until now there were only few records of *Orchis sancta* habitats on Crete. After discussing previous reports, the authors comment on the growing place, accompanying flora and the characteristics of *O. sancta*.

Zusammenfassung

Ende April 2000 wurde eine wichtige Population der auf Kreta äußerst seltenen *Orchis sancta* gefunden. Nach Diskussion der früheren Beschreibungen und Funde wird über den Standort, die Begleitflora sowie weitere Charakteristiken von *O. sancta* berichtet.

Samenvatting

Eind April 2000 werd een belangrijke populatie van de op Kreta zeer zeldzame *Orchis sancta* gevonden. Na discussie van eerdere beschrijvingen en vondsten wordt ingegaan op de groeiplaats, begeleidende flora en verdere karakteristieken van *O. sancta*.

Inleiding

Orchis sancta (zie pagina 21) is een Oost-Mediterrane soort, die voorkomt op de Grieks-Kleinaziatische eilanden, Rhodos, Cyprus, Turkije, Syrië, Libanon en Israël. Het voorkomen van deze soort op Kreta is pas sinds kort bekend. Op het verspreidingskaartje van Landwehr (1977)

is Kreta weliswaar ook opgenomen, maar nog in 1979 werd deze vermelding door Künkele afgedaan als een vergissing. Baumann en Künkele (1982) plaatsen Kreta dan ook buiten het verspreidingsgebied van *O. sancta*. In 1987 werd voor het eerst melding gemaakt van een vondst van *O. sancta* op Kreta (Schneider, 1987). Er werd toen slechts een plant gevonden. In 1989 vond Schneider op dezelfde plaats behalve twee exemplaren van *O. sancta* ook nog twee hybriden met *O. coriophora*.

De groeiplaats van *Orchis sancta*

Ook na de eerste melding werd *O. sancta* maar zeer sporadisch gevonden op Kreta. Alle vindplaatsen liggen in Oost-Kreta, waarbij nooit meer dan drie planten gevonden werden.

Groot was dan ook onze verrassing, toen wij op 29 april 2000 een populatie van 12 planten vonden in de heuvels in Oost-Kreta. De eerste twee exemplaren, die we vonden, waren nog in knop en vielen op omdat de bloeiaar veel lichter was dan de ook in knop en al gedeeltelijk in bloei staande exemplaren van *O. coriophora* ssp. *fragrans*. Deze twee planten stonden in de maquis. De andere planten stonden in een extensief bewerkte olijfbosgaard.

Dat dergelijke ruderaal, door de mens bewerkte standplaatsen, mits niet intensief bewerkt, toch zeer rijk aan orchideeën kunnen zijn, bewijst de lijst van gevonden orchideeën: *Ophrys lutea*, *O. apifera*, *O. bombyliflora*, *O. mammosa*, *O. iricolor*, *O. cretica*, *Orchis italica*, *O. quadripunctata*, *O. collina*, *Barlia robertiana*, *Serapias neglecta* ssp. *orientalis*, *S. vomeracea* ssp. *laxiflora*, *S. parviflora*, *Anacamptis pyramidalis* en de hybride *Ophrys cretica* x *O. mammosa*.

De begeleidende flora bestond uit de volgende soorten: *Salvia fruticosa*, *Asphodelus aestivus*,

Bellardia trixago, *Orobanche ramosa*, *Phagnalon graecum*, *Muscari comosum*, *Tragopogon sinuatis*, *Notobasis syriaca*, *Helichrysum stoechas*, *Asteriscus spinosus*, *Ornithogalum narbonense*, *Oxalis pes-caprae* en *Trifolium stellaria*.

O. sancta is een van de laatst bloeiende *Orchis*-soorten op Kreta. Ten tijde van het begin van zijn bloeiperiode, eind april, zijn de meeste orchidofielen al weer vertrokken, omdat hun belangstelling voornamelijk uitgaat naar de vroegbloeiende *Ophrys*-soorten. Het zou ons dan ook niet verwonderen, als bij gerichte zoekacties nog meer groeiplaatsen van deze zeldzame orchidee gevonden zouden kunnen worden. In de heuvels van Oost-Kreta zijn zeker nog meer geschikte biotopen voorhanden.

O. sancta is goed aangepast aan de late bloeitijd: ten tijde van de bloei zijn de bladeren al geheel of gedeeltelijk verdord. Over de zaadvorming zijn geen gegevens bekend, maar het lijkt aannemelijk dat dit ook heel snel gaat, zodat de cyclus voltooid is voordat de grote droogte op Kreta begint. De soort onderscheidt zich duidelijk van *O. coriophora* ssp. *fragrans* door de grotere bloemen, de langere en lossere bloeiaar, vorm en kleur van de bloemen en de naar voren gekromde spoor. Hoewel in de directe omgeving van de populatie van *O. sancta* vele exemplaren van *O. coriophora* ssp. *fragrans* stonden, vonden we geen hybride van deze soorten. De bloeitijd van beide soorten is op Kreta, in tegenstelling tot andere groeiplaatsen, praktisch gelijk.

Literatuur

- Alibertis, C. & A. (1989): Die wilden Orchideen Kretas. Eigen uitgave, Iraklion.
- Antonis, A. (1998): The orchids of Crete and Karpathos. Eigen uitgave, Heraklion.
- Baumann, H. & Künkele, S. (1982): Die wildwachsenden Orchideen Europas. Stuttgart, 1982.
- Buttler, K. P. (1986): Orchideen. Mosaik Verlag, München.
- Künkele, S. (1979): Historischer Überblick zur Erforschung der Orchideen von Kreta. Mitt. Blatt Arbeitskr. Heim. Orch. Baden-Württ. 11 (4): p. 283-309.
- Landwehr, J. (1977): Wilde orchideeën van Europa, deel 2, p.308-309. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland.
- Schneider, G. (1987): Neufund von *Orchis sancta* L. auf Kreta. Mitt. Bl. Arbeitskr. Heim. Orch. Baden-Württ. 19 (1): 95-96.
- Schneider, G. (1989): Ein Fund von *Orchis sancta* L. x *Orchis coriophora* L. auf Kreta. Mitt. Blatt Arbeitskr. Heim. Orch. Baden-Württ. 21 (1): 126-132.
- Sundermann, H. (1980): Europäische und mediterrane Orchideen, Brücke Verlag, Hildesheim.

Marijke & Jean Claessens
Moorveldsberg 33
NL - 6243 AW Geulle
E-mail: jclaessens@wish.net

Orchis sancta, Oost-Kreta
22 april 2000, foto: Jean Claessens